

1 Keskustanuorten kuntavaaliohjelma 2025

2

3 Johdanto

4

5 Kunta on kotiseudun legopalikka, joka luo perustan ihmisen sivistykselle ja kodille. Kunta
6 tarjoaa palveluita erityisesti koulutuksen ja sujuvan arjen mahdollistamisen kautta.

7 Tulevaisuus ei kuitenkaan tapahdu itsestään - jokainen suomalainen kunta tarvitsee nuoria
8 valtuutettuja. Siksi keskustanuoret ovat luoneet oman kuntakartan, jolla suunnistaa
9 päätöksenteon ytimeen ja ottaa vastuuta kotiseudun paremman ja pirteämmän elämän
10 puolesta.

11

12 Kuntien perustehtävä on järjestää asukkailleen sivistyspalvelut erityisesti
13 varhaiskasvatuksen, peruskoulun ja toisen asteen oppivelvollisuuden saralla. Kun
14 suurimman osan kuntien tulevaisuutta haastaa laskevat lapsimäärät, Keskustanuoret kokee
15 tärkeänä tehdä perheystävällistä politiikkaa. Lasten ja nuorten oikeus lähikouluun luo
16 turvallisen perustan kasvulle ja oppimiselle.

17

18 Kunnan on oltava asukkailleen myös entistä vahvemmin yhteisö, jossa jokainen voi tuntea
19 olonsa turvalliseksi ja kuuluvaksi joukkoon. Tämä tarkoittaa kunnan monimuotoisuuden
20 tunnistamista ja ennen kaikkea kuntalaisten osallistamista valtuustojen rinnalla. Osallistava
21 budjetointi on otettava käyttöön jokaisessa kunnassa.

22

23 Keskustanuorille jokainen kunta on

- 24 • Vihreä ja vehreä tähdäten hiilinegatiivisuuteen
- 25 • Liikkuva kannustaen kuntalaisia liikkeelle niin työn/opintojen kuin harrastusten
26 parissa
- 27 • Sivistävä turvaten lasten ja nuorten oppimisen lähellä
- 28 • Monipaikkaisuuden mahdollistava
- 29 • Älykäs ja taloudeltaan tasapainoinen.

30

31 Talous

32 Kunta on elinvoimainen ja itsenäinen, kun sen talous on kestäväällä pohjalla.

33

34 Merkittävässä osassa Suomen kunnista painitaan taloudellisten haasteiden parissa.
35 Haastavassa taloustilanteessa on tyypillisesti vastakkain menojen leikkaaminen, verojen
36 korottaminen tai lisävelan ottaminen. Jotta kunnan talous olisi kestäväällä pohjalla, ei kunnan
37 talouden jatkuvaa alijäämäisyyttä voi paikata velan ottamisella. Velka voi olla ratkaisu vain
38 kertaluonteisten investointien rahoittamiseen tai lyhytaikaisten taloudellisten haasteiden
39 paikkaamiseen. Keskustanuoret näkevät, että kuntien muut talousongelmat pitää ratkaista
40 tuloja ja menoja tasapainottamalla. Kun tarkastellaan menoleikkauksia ja veronkorotuksia,
41 näemme niistä molemmille oman paikkansa tapauksesta riippuen.

42

43 Kunnalle on määrätty lailla tietyt tehtävät, joita sen tulee järjestää. Perusopetus,
 44 varhaiskasvatus, nuorisotyö ja asuinympäristön hoitaminen ovat kunnan perustehtäviä.
 45 Niiden hyvän hoidon tulee olla kunnalle ensisijaista.
 46 Ei-lakisääteisten palveluiden osalta kunnan pitää olla ensisijaisesti mahdollistaja. Kunnan ei
 47 pidä ilman erityistä syytä tuottaa omana toimintanaan palvelua, jota kunnan alueella on
 48 kattavasti saatavilla muiden toimijoiden tuottamana. Vaikkapa erityisryhmien
 49 harrastusmahdollisuuksia voidaan tukea tarjoamalla esimerkiksi virikeseteleitä, joita voi
 50 käyttää myös yksityisten tuottamiin palveluihin. Kun kunta ei kilpaile yksityisten toimijoiden
 51 kanssa, on se houkutteleva ympäristö yritystoiminnalle ja kunta voi keskittyä ydintehtäviinsä.
 52 Kunnan on tärkeää edistää tällaisten palveluiden sijoittumista kunnan alueelle. Esimerkiksi
 53 kunnan alueita ja tiloja kannattaa rohkeasti vuokrata ulos erilaista liiketoimintaa varten.
 54 Monitoimitalosta voi laittaa vuokralle kahvilatilan, rannalta alueen yleiselle saunalle ja
 55 puistosta paikan jäätelökioskille tai minigolfradalle.
 56

57 Kunnan päätöksenteossa tulee arvioida päätösten laajat talousvaikutukset. Esimerkiksi
 58 kyläkoulun lakkauttaminen saattaa aiheuttaa hetkellistä säästöä sivistystoimialalla, mutta
 59 vaikuttaa pidemmällä aikavälillä tilojen tarpeeseen muualla tai asukasmäärän kautta
 60 negatiivisesti verotuloihin.
 61

62 Keskustanuorten kuntatalouden sopeutusidealista:
 63

64 *Lisää tuloja:*

- 65 • *Kiinteistökartoituksen toteuttaminen kunnan alueella, josta uudet rakennukset*
 66 *saadaan kiinteistöveron piiriin*
- 67 • *Luodaan koululaisille, jotka eivät ole ikänsä vuoksi koulukuljetuksen piirissä,*
 68 *mahdollisuus ostaa lippuja soveltuvien kuljetusreittien tyhjille paikoille.*

69 *Vähemmän menoja:*

- 70 • *Luopuminen kiinteistöistä, jotka eivät palvele kunnan toimintoja tai niiden*
 71 *omistaminen ei muuten palvele merkittävää yleistä etua. (Myös kertaluonteista tuloa)*
- 72 • *Kirjastojen toiminta hiljaisimpina aikoina itsepalveluperiaatteella*
- 73 • *Hybridi- ja etätyön salliminen soveltuvissa tehtävissä ja toimistotilojen vähentäminen*
 74 *tätä vastaavasti.*
- 75 • *Investoinnit energiatehokkuuteen, esim. katuvalojen vaihtaminen led-valoihin,*
 76 *älykkäät lämmitysratkaisut, aurinkopaneelien hyödyntäminen kunnan kiinteistöissä*
 77 *tms.*
- 78 • *Sijaistarpeen vähentäminen yhteistyöllä työterveyden kanssa ja satsaamalla*
 79 *henkilöstön hyvinvointiin, jaksamiseen sekä mielenterveyteen.*

80

81 **Sivistys**

82 Sivistynyt ja sivistyvä Suomi tarvitsee tukea ja resursseja. Edistyksen lipun tulee liehua
 83 kunnissakin, edelleen tainnuttaen taian ja vanhoillisuuden. Sivistys on Keskustanuorille
 84 ihmisyyden mittari. Sivistys on Keskustanuorille ihmisyyden mittari. Ilman sivistystä ei ole

85 yhteiskuntaa, eikä sosiaalista, kehittyvää ja ajattelevaa ihmistä. Sivistys on sekä elämän
 86 kokemuksista saatua että edellisiltä sukupolvilta opittua viisautta. Se auttaa hahmottamaan
 87 mennyttä ja tulevaa. Sivistys on luottamusta parempaan huomiseen tietäen, mitä on
 88 tapahtunut aiemmin. Tuntiessamme historiaa opimme luomaan menestyksekkäämpää
 89 tulevaisuutta. Sivistyksellä ei ole vain yhtä määritelmää.

90

91 Keskustanuoret näkee, että sivistys ja osaaminen on jatkossakin turvattava tasavertaisilla
 92 koulutusmahdollisuuksilla varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle. Maksuton koulutus on
 93 perusta, josta emme ole valmiita tinkimään. Erilaiset koulutuspolut on nähtävä myös
 94 yhdenvertaisina, ja on tunnistettava, että esimerkiksi lukio- ja ammatillinen koulutus ovat
 95 tasavertaisia polkuja elämän varrella. Kaikilla koulutuspoluilla on huomioitava myös
 96 oppimiserot, ja tarjottava riittävä tuki sitä kaipaaville oppijoille.

97

98 Varhaiskasvatus antaa jokaiselle lapselle perusteet koko elämälle ja koulupolulle. Näin ollen
 99 on tärkeää, että jokainen alle kouluikäinen lapsi saa varhaiskasvatusta. Ensisijaisesti
 100 varhaiskasvatusta tulee suunnitella lapsen näkökulmasta, ei aikuisen. Keskustanuoret
 101 kannattavat subjektiivista päivähoito-oikeutta.

102

103 Pienten lasten koulu on malli, jossa esiopetus ja peruskoulun kaksi ensimmäistä luokkaa
 104 muodostavat joustavan kokonaisuuden, josta oppilas voi jatkaa eteenpäin saavutettuaan
 105 valmiudet opiskelulle. Tällä mallilla varmistetaan, että jokaisella peruskoulua käyvällä on
 106 vaadittavat tiedot ja taidot jatkaa koulupolkua ennen kuin opintosisältöjen vaatimustaso
 107 kasvaa. Näin yksikään oppilas ei putoa kelkasta esimerkiksi puutteellisen lukutaidon vuoksi.

108

109 Peruskoulu turvaa jokaiselle peruskoulun suorittaneelle riittävät eväät jatkaa itsensä
 110 kehittämistä, hankkia jatkokoulutuspaikka ja olla aktiivinen yhteiskunnan jäsen. Maksuton
 111 perusopetus mahdollistaa jokaiselle suomalaiselle tasa-arvoiset mahdollisuudet kouluttautua
 112 ja sivistää itseään sukupuolesta, sosiaalisesta taustasta tai alueesta riippumatta.

113

114 Toinen aste on jatkossa joustava kokonaisuus, jossa erilaisia opintoja niin ammatillisista
 115 oppilaitoksista kuin lukiosta voidaan yhdistää yksilöllisemmiksi opintokokonaisuuksiksi
 116 opiskelijan mielenkiinnon, tarpeen ja tavoitteiden mukaan. Tutkintokeskeisestä ajattelusta on
 117 siirryttävä kohti osaamiskeskeistä ajattelua. Jokaisella toisen asteen suorittaneella tulee olla
 118 riittävät tiedot ja taidot korkeakouluihin hakeutumiseen, mutta halutessaan myös siirtyä
 119 työelämään.

120

121 **Hyvinvointi**

122 Kunta on aktiivinen kuntalaisten hyvinvoinnin edistäjä, joka ennaltaehkäisee
 123 liikkumattomuutta sekä satsaa kuntalaisten hyvinvointiin, ja varmistaa aktiiviset ja terveet
 124 kuntalaiset tulevaisuudessa. Kunnalla tulee olla selkeä suunnitelma ja strategia
 125 liikunnallisuuden lisäämiseen, erityisesti lasten ja nuorten keskuudessa. Jokaisessa Suomen
 126 kunnassa on toteutettava aktiivisesti harrastamisen Suomen mallia, jotta jokaisella lapsella
 127 varallisuudesta huolimatta on mahdollisuus mielekkääseen vapaa-aikaan.

128

129 Hyvinvointia tukevia liikunta- ja harrastusmahdollisuuksia järjestetään esimerkiksi
 130 nuorisotyön kautta. Kunta pitää yllä liikuntapaikkoja, ulkoilureittejä ja esimerkiksi uimahalleja,
 131 taloudelliset resurssit huomioiden. Hyvinvoinnin edistäminen tapahtuu parhaiten

132 yhteistyössä eri toimijoiden kesken. Seurojen, paikallisten aktiivien ja järjestöjen toiminnalle
 133 tarvitaan tilaa ja mahdollisuuksia. Liikunnan ja harrastusten avulla ehkäistään syrjäytymistä.
 134

135 Kunta vastaa kunnan alueen kulttuurin peruspalveluista ja tukee alueen kulttuuria eri tahojen
 136 kanssa yhteistyössä. Aina museoista, kirjastoihin, musiikkiopistoihin ja kulttuuritapahtumiin.
 137 Kansalaisopistot tarjoavat myös mahdollisuuksia kulttuuriharrastuksiin. Keskustanuoret
 138 haluavat varmistaa kulttuurin kokemisen kaikenikäisille ja eri taustoista tuleville.

139

140 **Elinkeinot ja työllisyys**

141 Kuntien työllisyysasiat ovat murroksessa TE-uudistuksen jälkeen. Kunta vastaa aktiivisena
 142 toimijana siitä, että työtön ihminen pääsee mahdollisimman nopeasti työn syrjään kiinni.
 143 Erityisesti nuorisotyöttömyyden ehkäisemissä on tärkeää, että kunnat järjestävät
 144 ennaltaehkäisevää etsivää nuorisotyötä sekä yrittäjyys- ja työllisyyskasvatusta.
 145 Keskustanuoret kannustaa kuntia nuorten kesätyöllisyyden edistämiseksi, esimerkiksi
 146 kesätyö- ja kesäyrittäjätieteen kautta. Kuntien pitää myös luoda aktiivisesti
 147 harjoittelumahdollisuuksia eri alojen opiskelijoille oli kyse sitten toisen- tai korkea-asteen
 148 opiskelijoista.

149

150 Kunta on aktiivisesti vuoropuhelussa alueen yrityksiin ja elinkeinon harjoittajiin. Kunta
 151 kannustaa yrityksiä yritysten väliseen yhteistyöhön ja vertaistukeen, järjestäen esimerkiksi
 152 yhteisiä tapahtumia ja markkinoita. Kunnan on toimittava niin, että se luo mahdollisimman
 153 hyvät lähtökohdat yrittäjyyteen, esimerkiksi kaavoituksen ja liiketilojen vuokrauksen kautta.
 154 Kunnalla on oltava selkeä strategia siihen, miten alueelle houkutellaan uusia yrityksiä ja
 155 miten jo toiminnassa olevat yritykset pysyvät kunnassa.

156

157 Kunnan rooli matkailun edistämiseksi on tärkeä erityisesti alueen matkailuelinkeinojen
 158 harjoittajien tukemisessa ja puitteiden luomisessa. Kunnan rooli on lisäksi viestinnällinen, ja
 159 sen tehtävänä on nostaa esille kunnan alueellisia ja kulttuurillisia vahvuuksia.

160

161 **Maahanmuutto ja kotouttaminen**

162 Suomalaisen kuntien tulee tarjota jokaiselle yhdenvertaiset mahdollisuudet
 163 kouluttautua, tehdä töitä ja ennen kaikkea elää. Kuntien tulee olla aktiivisia toimijoita
 164 kotoutumisen edistäjänä, ja tarjota maahanmuuttajille riittävät peruspalvelut.

165 Kotoutumiseen liittyy monia osia, ja maahanmuuttajien integraatio suomalaiseen
 166 yhteiskuntaan vaatii sitä, että ihmisiä ohjataan koulutuksen, työllisyyspalveluiden ja
 167 mielekkäiden harrastusten pariin.

168 Kuntien tulee kehittää kotouttamisohjelmiaan aktiivisesti ja huomioitava niissä erilaiset
 169 ryhmät, kuten koulutusperäiset-, ja työperäiset maahanmuuttajat sekä pakolaiset.

170 Vaikka segregatio koskettaa myös useita muita ihmisryhmiä, on sen merkitys
 171 kotoutumisen kannalta keskeinen. Kuntien tulee aktiivisesti kiinnittää huomiota siihen,
 172 ettei niissä tapahdu esimerkiksi alueiden eriytymistä, jolloin suuri osa

173 maahanmuuttaneista asuu ja kouluttautuu vain tietyllä alueella. Eriytyminen voi
 174 hidastaa kotoutumista, ja lisätä ihmisten ennakkoluuloja maahanmuuttaneita kohtaan,
 175 mikä heikentää turvallisen ympäristön rakentumista uudessa kotimaassa.

176

177 **Elinympäristö**

178 Ottamalla huomioon erilaiset tarpeet asumisessa saadaan kuntiin lisää asukkaita. Kuntien
 179 alueella on oltava omakotitaloasumista kuin myös rivi- ja kerrostaloasutusta, jolloin kaikille
 180 on jotain. Kunnat eivät omista kaikkia asuintontteja ja rakennuksia alueillaan, ja niillä pitää
 181 olla positiivinen asenne uudis- ja korjausrakentamiseen, jolla kuntia voidaan kehittää.

182

183 Kunnissa tarvitaan erilaisia kaavoja, jotta alueita pystytään kehittämään. Erilaisia
 184 asuinalueita on tarpeellista rakentaa monenlaisille tarpeille. Alueiden ei tarvitse olla identtisiä
 185 keskenään. Kuntalaiset pystyvät näin valitsemaan itselleen sopivan alueen, kun tonttien
 186 koko ja tiheys ovat erilaisia.

187

188 Erilaisille alueille on myös mahdollista monenlaisia kuntalaisia. Keskustanuorten mielestä
 189 alueiden eriytymisen ehkäiseminen muodostuu kunnille keskeiseksi vastuualueeksi.
 190 Eriytymiskehitystä voidaan hillitä mm. kaavoittamalla alueelle monipuolisia asuinkohteita ja
 191 erityisesti hajauttamalla kohtuuhintaisia ja tuettuja kohteita eri alueille. Tämän lisäksi
 192 koulutuksen puolella on kiinnitettävä huomiota mahdollisesti ilmenevään "koulushoppailuun".
 193 Keskustanuoret eivät näe tämän toiminnan kieltämistä kannatettavana tai
 194 oikeudenmukaisena pyrkimyksenä. Siitä huolimatta ilmiön on toimittava kunnalle
 195 hälytysmerkkinä segregaatiosta ja sen on johdettava toimenpiteisiin kehityksen
 196 kääntämiseksi.

197

198 Jokaisella kuntalaisella pitää olla oikeus luontoon omalla asuinalueellaan. Luonto on tärkeä
 199 elementti infrastruktuurin kannalta, puistot ja muut alueet vähentävät saasteita ja luovat
 200 hyvinvointia alueille. Asuinalueet on rakennettava siten, että tilaa jää luonnolle eikä aluetta
 201 kaavoiteta täyteen pelkkiä asuintontteja.

202

203 **Liikenne**

204 Kuntien tulee varmistaa, että kuntalaisten liikkuminen alueella on sujuvaa ja nopeaa.
 205 Kuntien on huomioitava liikkumisen mahdollistamisessa erilaiset tarpeet, ja
 206 tarkasteltava realiteetteja – miten julkinen liikenne toimii, onko alueilla missä
 207 yksityisautoilua tarvitaan tarpeeksi parkkipaikkoja, ja onhan pyörällä ja kävellen
 208 kulkeminen turvallista?

209 Julkisen liikenteen on oltava toimivaa ja edullista alueilla, joissa sille löytyy riittävästi
 210 käyttäjiä. Julkisen liikenteen hyvät valmiudet kannustavat ihmisiä vähempipäästöiseen
 211 liikkumiseen, ja kaupunkialueilla laaja julkinen liikenne vähentää myös merkittävästi
 212 ruuhkia. Julkisen liikenteen hintataso on pidettävä myös niin edullisena, että
 213 kaupunkialueilla sen käyttö on kannattavaa.

214 Keskustanuoret tunnistaa, että kaikkialla julkiselle liikenteelle ei ole tarpeeksi käyttäjiä,
 215 ja näissä paikoissa yksityisautoilun mahdollisuudet on huomioitava paremmin – teiden
 216 on oltava kunnossa, sähköautoille tarpeeksi latauspisteitä ja parkkipaikkoja riittävästi.

217 Kuntien on huomioitava liikenteen suunnittelussa myös kävelijät ja pyöräilijät. Kävely-
 218 ja pyörätiet ovat kuntalaisille tapa kulkea paikasta toiseen, mutta ne toimivat monille
 219 myös vapaa-ajan ulkoilureitteinä. Reiteillä on huomioitava myös esteettömyys, jotta
 220 kulkeminen on myös apuvälineitä käyttäville kuntalaisille vaivatonta.

221

222 Ilmasto ja ympäristö

223 Kunnat voivat vaikuttaa hyvin paljon siihen, kuinka kestävää ihmisten arki on, ja millainen
 224 ihmisten lähiluonto on – se toimii ennen kaikkea asioiden mahdollistajana.

225

226 Kunta huolehtii alueensa ympäristön monimuotoisuudesta ja virkistysmahdollisuuksista.
 227 Kaavoituksessa täytyy huomioida myös luonto, ja välttää etenkin kaupunkialueilla uusien
 228 alueiden raivaamista. Jokaisella kuntalaisella on oltava mahdollisuus päästä lähiluontoon.
 229 Puistot, luontopolut, uimarannat ja muut virkistyskohteet lisäävät kuntalaisten hyvinvointia.
 230 Kaupunkialueilla viherpeittävyys myös viilentää ympäristöä ja lisää maan läpäisyvyyttä
 231 esimerkiksi rankkasateiden yleistyessä. Monimuotoisuutta tuetaan esimerkiksi
 232 villiinnyttämisen, kestävä metsänhoidon ja suojelualueiden avulla. Kunnan toiminnoilla ei
 233 heikennetä vesistöjen kuntoa.

234

235 Yksittäisen ihmisen on vaikea tehdä kestäviä valintoja, jos asuinympäristö ei tue niitä. Kunta
 236 voi auttaa asukkaitaan elämään ympäristöystävällisempää arkea. Asumisen ratkaisut,
 237 kierrätys ja julkinen liikenne voivat pienentää kuntalaisen hiilijalanjälkeä. Näihin tarvitaan
 238 erilaisia ratkaisuja, jotka toimivat tiheässä asutuksessa ja haja-asutusalueilla. Kunta voi
 239 edistää kiertotaloutta esimerkiksi kirjastojen palvelujen laajentamisella myös muiden
 240 tavaroiden lainaamiseen. Kunta voi edistää tietoisuutta ilmastonmuutoksesta ja sen
 241 ehkäisystä, jotka ovat välttämättömiä kestävyysmurroksen onnistumiselle. Kuntalaisten,
 242 erityisesti nuorten, omia ilmasto- ja ympäristöhankkeita voidaan tukea.

243

244 Kuntien omat energiayhtiöt ovat merkittävä energian tuottaja Suomessa. Kestävä energian
 245 tuottaminen ja lähienergian uudet mahdollisuudet pitää hyödyntää mahdollisimman
 246 tehokkaasti. Kuntien pitää edistää tuuli- ja aurinkoenergian sekä bioenergian, kuten
 247 biokaasun, tuotantoa. Kuntien omassa energiankäytössä pitää tähdätä tehokkuuteen.

248

249 Ympäristökriisi on globaali ongelma, ja sen torjuminen vaatii laajan yhteiskunnallisen
 250 muutoksen. Myös kuntien ilmastotyössä saadaan vaikuttavampia tuloksia kuntien
 251 yhteistyöllä. Kuntien kansainvälisessä toiminnassa, kuten ystävyyskuntien yhteistyössä,
 252 ilmastonmuutoksen vastainen työ kannattaa nostaa merkittävämpään asemaan.
 253 Ilmaston kuumentumisen seuraukset näkyvät jo nyt kuntalaisten arjessa ja vaikuttavat
 254 kuntien toimintoihin, ja vaikutukset tulevat lisääntymään edelleen. Siksi myös sopeutuminen
 255 on välttämätöntä. Kuntien tulee varautua uudenlaisiin haasteisiin, kuten erilaisiin sääoloihin,
 256 asuntojen viilentämisen tarpeeseen ja yhteiskunnallisiin muutoksiin. Kunnat tarvitsevat tukea
 257 näihin varautumiseen ja muutosten toteuttamiseen.

258

259 **Osallisuus**

260 Kunta kuntalaista varten, ja osallisuus on tekoja. Kuntalaisten osallisuus on elinehto
261 elinvoimaiselle ja yhteisölliselle kunnalle. Kunnan pitää olla jokaiselle kuntalaiselle taustasta
262 riippumatta paikka, jonka voi tuntea kodikseen.

263

264 Keskustanuoret edistävät kuntalaisten kuulemista, esimerkiksi kyselyiden tai kuntalaisiltojen
265 kautta ja ovat mahdollistamassa osallistavaa budjetointia.

266 Nuorisovaltuustojen ja –neuvostojen asemaa on vahvistettava niin, että jokaisessa kunnassa
267 nuorisovaltuustoilla on mahdollisuus osallistua lautakuntien ja valtuuston toimintaan puhe- ja
268 läsnäolo-oikeudella sekä aloiteoikeudella.